

FAGUTVIKLING

Undervisningsplaner kan sikre studentaktiv læring på sykepleierutdanningen

Ansatte opplevde at studentaktive læringsmåter bidro til å gjøre studentene tryggere og mer motivert.

[Therese Daleng Bjørnnes](#)

Universitetslektor

Sykepleieutdanningen i Harstad, UiT Norges arktiske universitet

[Pedagogikk](#)

[Sykepleierutdanning](#)

Sykepleien 2024;112(94454):e-94454

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2024.94454](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2024.94454)

Hovedbudskap

For å nå sluttkompetansebeskrivelsen i den nye studieplanen er det for tiden økt søkelys på studentaktiv læring på bachelorutdanningen i sykepleie. Lærere ved sykepleierutdanningen i Harstad gjennomførte et pedagogisk utviklingsprosjekt som hadde til hensikt å sikre studentenes læring. Det ble utarbeidet en undervisningsplan som sikret en systematisk oversikt, riktig oppbygning og pedagogisk tilnærming til undervisningen.

Det har vært et paradigmeskifte i høyere utdanning, der undervisningen har gått fra læreraktive til studentaktive læringsaktiviteter (1). Instruerende og normativ undervisning med lange forelesninger er ikke lenger gullstandarden for undervisning i høyere utdanning (2, 3). Nå helles det mot en kunnskapsoverføring fra underviser til student, hvor samskaping av kunnskap gjennom aktiv studentdeltakelse er en ønsket utvikling (1, 2).

«Nyutdannede sykepleiere opplever et 'realitetssjokk'.»

Sykepleiefaget er komplekst, og sykepleierprofesjonens ansvars- og funksjonsområde er omfattende (4). Det er velkjent at nyutdannede sykepleiere opplever et «realitetssjokk» som kan påvirke deres valg om å bli i yrket (5).

Flere hevder at noe av forklaringen på dette sjokket er manglende samsvar mellom idealet studentene får presentert i utdanningen, og virkeligheten de møter i praksis (6). Det medfører at vi som utdanningsinstitusjon må sikre at studentenes våre settes i stand til å møte en kompleks og omskiftelig helsetjeneste som autoriserte sykepleiere.

Vi må derfor innrette, ordne og tilpasse læringsbytter, faglig innhold i undervisningen, undervisningsmetoder og vurderingsformer slik at det er i samsvar med kunnskapsmålene (3). Studentaktiv læring vil med andre ord være en viktig faktor for å nå sluttkompetansebeskrivelsene i studieplanen (1).

Studieprogrammet må være realistisk og kunnskapsbasert

Sykepleierutdanningen ved UiT Norges arktiske universitet (UiT) gjennomførte fra 2020 en prosess med å iverksette en ny studieplan som gjaldt for alle campuser ved bachelor i sykepleie.

Studieplanen imøtekommer sykepleierens komplekse ansvars- og funksjonsområder på bakgrunn av forskriften om nasjonale retningslinjer for sykepleieutdanningen samt forskriften om felles rammeplan for helse -og sosialfagutdanninger (4, 7).

Vår tidligere studieplan tok utgangspunkt i rammeplanen fra 2008, som var innholdsstyrt og beskrev hvilket emner studiet skulle omhandle (7). Bestemmelser om faglig innhold, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger utover det som følger av rammeplanen, skulle fastsettes av institusjonens styre og tas inn i studieplanen (7).

Nye, nasjonale retningslinjer fra 2019 er styrende for vår nye studieplan og er resultatstyrt. Det vil si at retningslinjene beskriver sluttkompetansen og målene for hvert emne samt sluttkompetansen etter endt utdanning på nasjonalt nivå (4). Sluttkompetansebeskrivelsen gjenspeiler i større grad kompleksiteten i sykepleiefaget og sykepleierprofesjonens ansvar og funksjon, sett opp imot dagens praksis (4).

Ulike temaer går igjen i flere emner

Den tidligere studieplanen beskrev kunnskapsområdene for hvert emne. Etter at man var ferdig med et emne, gikk man videre til en ny kunnskapsbolke i et nytt emne. Vår nye studieplan har temaer som er gjennomgående for flere emner over alle tre årsenheter, slik at det er viktig å få rett progresjon på undervisningen. Undervisningen skal starte med det grunnleggende i første årsenhet. Deretter skal undervisningen utvikle seg og gi en større forståelse for samme tema på tredje årsenhet.

Temaer som etikk, pasientsikkerhet, sykdomslære, kommunikasjon, samhandling og ledelse ivaretas i flere emner, både teoretisk og praktisk, gjennom hele utdanningsforløpet. Det betyr at vi som utdanningsinstitusjon har måttet utarbeide et system som sikret rett taksonomi (se fakta), progresjon og pedagogisk tilnærming til undervisningen for å nå sluttkompetansebeskrivelsene (3, 7).

FAKTA

Taksonomi

Taksonomi er vitenskapen om klassifisering. Taksonomi som metodikk er synonymt med klassifisering eller systematisering av informasjon og er ikke forbeholdt et spesifikt fagfelt.

Kilde: [Store norske leksikon](#)

Alle campuser på bachelorutdanningen i sykepleie ved UIT har nå samme studieplan og forholder seg til de samme emneutbyttebeskrivelsene. Ulike campuser har likevel sine egne metoder og lokale tilpasninger av pedagogisk innhold for å nå sluttkompetansebeskrivelsene i hvert emne.

Dette er den pedagogiske rammen for prosjektet

Det er en sammenheng mellom kvaliteten på undervisningen og studentenes muligheter for læring (3). Den relasjonsdidaktiske modellen handler om praktisk undervisningslære, mens didaktisk analyse tar for seg undervisningens hva, hvordan og hvorfor.

FAKTA

Den didaktiske relasjonsmodellen

Didaktisk relasjonsmodell er mye brukt for å planlegge undervisning. Begrepet didaktikk refererer til praktisk undervisningslære. En rekke ulike faktorer påvirker læring og krever velbegrunnede pedagogiske vurderinger. Det gjelder både om læringen foregår i grupper eller enkeltvis.

Den didaktiske relasjonsmodellen tar utgangspunkt i seks gjensidig avhengige elementer i planleggingen av undervisning. De seks elementene er deltakerforutsetninger, rammefaktorer, mål, innhold, arbeidsmetoder og evaluering. Didaktikk handler om overveielser knyttet til virksomhetens hva, hvordan og hvorfor.

Kilde: [Mestring.no](https://mestring.no)

Når modellen tar utgangspunkt i didaktisk analyse og refleksjon, gir det grunnlag for praktisk-pedagogisk handling i planleggingen av undervisning.

Den relasjonsdidaktiske modellen handler om praktisk undervisningslære, mens didaktisk analyse tar for seg undervisningens hva, hvordan og hvorfor. En relasjonsdidaktisk modell som tar utgangspunkt i didaktisk analyse og refleksjon, gir grunnlag for praktisk-pedagogisk handling når det planlegges for undervisning.

En konsekvens av relasjonsdidaktisk tenkemåte i høyere utdanning er at selv om en ramme- og studieplan kan ha gode formuleringer og innholdsbeskrivelse, kan det være problematisk og få øye på sammenhengene og helheten i «lærerplanens selvfølghet» (3).

Vi trengte en oversikt over all undervisning

Mål, innhold og metode i undervisningen må være tydelig, slik at ikke enkeltpersoner selv tolker bestillingen på en annen måte enn opprinnelig tenkt. En som underviser, vil ikke alene kunne se «helheten» i studieplanen, og derfor må vi ha en oversikt over hva det skal undervises i.

På bakgrunn av dette erfarte vi at det ble utfordrende å se studieprogrammets undervisninger i en helhet over alle tre årsheter. For å sikre studentenes læringsaktiviteter i undervisningen trengte vi en oversikt over all undervisning.

Prosjektet som ble gjennomført, var et pedagogisk utviklingsprosjekt. Mitt ansvar som studieleder var å fremme en didaktisk og pedagogisk tilnærming til vår undervisning for å sikre at kunnskapsmålene ble nådd (8).

Universitets- og høyskoleloven (9) slår fast at universiteter skal ha et tilfredsstillende internt system for kvalitetssikring som skal sikre og videreutvikle kvaliteten i utdanningen (9, § 1–6). Det er på dette grunnlaget at prosjektet ble utarbeidet.

Mange ble inkludert

Målet vårt med undervisningsplanene var å systematisere og skape en bedre oversikt over all undervisning ved vårt studiested. Undervisningsplanene dannet grunnlaget for å utarbeide timeplanene for studentene.

«Undervisningsplanene ga oss et internt arbeidsverktøy.»

Undervisningsplanene ga oss et internt arbeidsverktøy som bidro til å fremme kvalitet og studentaktiv læring i studieprogrammet. Jeg ønsket et kollegialt fellesskap hvor vi jobbet opp mot studieplanen som et samlet mål.

Prosjektet var derfor et samarbeid mellom studielederen, den emneansvarlige og ansatte som hadde undervisning. Å inkludere alle ansatte var viktig. Som tidligere nevnt har bachelorutdanningen i sykepleie ved UiT fått felles emneutbyttebeskrivelser på tvers av alle sine campuser. Det medfører at det er lokale, forskjellige tilpasninger til hvordan undervisningen skal foregå ved hvert studiested.

Hensikten med dette prosjektet har vært å synliggjøre hvordan vår campus underviser og bruker undervisningsplanene som arbeidsverktøy når vi samarbeider på tvers av campusene i hvert enkelte emne.

Vi måtte justere læringsmiljøet

I undervisningen er lærere på vår sykepleierutdanning delaktige og nær studentene våre. Vi underviser i fag som baserer seg på teori, men også refleksjon og erfaringsbasert læring som knyttes opp til praksis. Det må derfor være en sammenheng mellom temaene, og det må være overganger mellom teori og praksis.

Sykepleie er et relasjonelt arbeid som foregår i medmenneskelig kontekst. For at studentene skal kunne møte en kompleks praksis, må vi styrke sykepleierstudentenes muligheter for læring. For å sikre at temaer som strekker seg gjennom tre årsheter, blir ivaretatt med rett oppbygning og taksonomi, trengte vi å justere læringsmiljøets sentrale didaktiske og pedagogiske faktorer.

På den måten kan undervisningen møte sluttkompetansebeskrivelsene innenfor hvert emne og rammene i studieplanen. Vi måtte innrette og tilpasse våre undervisningsmetoder, vurderingsordninger og faglig innhold (3).

Undervisningen ble dokumentert

Da vi tilnærmet oss prosjektet, så vi på hver enkelt undervisning i de nye emneutbyttebeskrivelsene. Deretter utarbeidet vi en plan for hver undervisning ved å sette alle undervisningene inn i en struktur.

Undervisningsplanene synliggjorde hvilken spesifikk undervisning som ble gitt, hvordan den ble gitt – og hvorfor. Vi kunne nå dokumentere hva slags undervisning og studentaktiv læring de ulike emnene skulle inneholde.

Emneansvarlige og ansatte som underviste, fikk ansvar for å dokumentere undervisningen sin. Undervisningen ble delt inn i tema, læringsmål, innhold, hvilken studentaktivitet som ble brukt i undervisningen, og hvilke tidsressurser og pensum som ble brukt. Det skulle også dokumenteres at undervisningsplanene fremmet en progredierende læringsprosess.

Den samlede dokumentasjonen ble «et levende dokument», og undervisningsplanene ble justert etter evalueringen av emnene i hvert semester. Undervisningsplanene ble nå så tydelige at vi kvalitetssikret at studentene fikk den undervisningen de skulle ha, slik de burde ha den, og at rett studentaktivitet bidro til økt læring og forståelse for studentene.

Slik gjennomførte vi prosjektet

Prosjektet startet høsten 2021 og hadde som mål å ha ferdige undervisningsplaner til bruk som arbeidsverktøy våren 2022. Se prosjektoversikt (figur 1) og mal for undervisningsplan (figur 2).

Figur 1. Prosjektoversikt

Fellesmøte for alle ansatte i august 2021

Arbeidsområde i Teams, som inneholdt:

- mal og forslag til undervisningsplaner
- tildelte arbeidstimer for å lage arbeidsplan
- semesterplan, emneoversikt, oversikt over emneansvarlige

Arbeid med undervisningsplaner settes i et årshjul med faste møter. Faste rutiner med presentasjon av alle undervisningsplanene gjennomføres hver høst og vår.

Fagdag i januar 2022: Alle emneansvarlige presenterte sine undervisningsplaner for ansatte.

Studielederen har en veiledende funksjon gjennom prosjektet

Figur 2. Mal for undervisningsplan

Tema	Tema for undervisningen
Kunnskapsmål	Kunnskapsmål fra emneutbyttebeskrivelsen
Innhold i undervisningen	<ul style="list-style-type: none">• Beskrivelse av type undervisning• Beskrivelse av innhold• Obligatorisk aktivitet• Studentaktivitet
Ressurs	Tiltenkt ressurs
Navn på ansatt	Ansvarlig ansatt
Pensum	Pensum som hører til undervisningen

Ansatte evaluerte spørreskjemaet, som inneholdt åpne svaralternativer. Ansatte kunne velge å legge evalueringen anonymt i en konvolutt eller svare på spørreskjemaet på e-post. Fremgangsmåten var den samme i evalueringen av selve prosjektet.

Ansatte var fornøyd

Tilbakemeldingene fra ansatte var at de opplevde å bli inkludert, motivert, og at de nå jobber mot et felles, tydelig mål. Alle var enige i at prosjektet bidro til å utarbeide gode og kvalitetssikrede timeplaner ved vår sykepleierutdanning.

Alle emneansvarlige presenterte sine undervisningsplaner på et felles personalmøte. Det ga en felles, økt forståelse av den nye studieplanen som helhetlig. Ansatte fikk en klar oversikt over hva innholdet i undervisningene burde være.

«Jeg skjønner ikke at vi har klart oss uten.»

ANSATT

Vi opplevde også at prosjektet sikret kvaliteten på undervisning gjennomført av eksternt, innleid personell, nettopp fordi bestillingen blir tydelig og konkret.

En ansatt sa: «Jeg skjønner ikke at vi har klart oss uten. Nå sikrer vi jo kvalitet på undervisning, læringsmål og pensum.»

Faste rutiner er viktig

Ansatte sier de har behov for kontinuitet og faste rutiner i arbeidet. De trenger tilstrekkelige ressurser for å skape et internt arbeidsverktøy som sikrer kvalitet, progresjon og rett oppbygning av undervisningen. Som studieleder opplevde jeg også at undervisningsplanene gir et godt fundament når ansvar og arbeid skal fordeles internt.

Studentene får nå jobbe og bli kjent med teori, simulering og praksis på en tettere måte enn tidligere. Vi ønsker å dokumentere den studentaktive læringsformen i all undervisning. Vi lar studentene medvirke og jobbe med faget for å forberede dem til å møte sykepleieryrket.

Undervisningsplanene ble også et godt arbeidsverktøy for ansatte å bruke i samarbeidet på tvers av studiesteder. Det bidro til å skape en systematisk oversikt over hvordan undervisningen skal foregå innenfor de ulike emnene.

Prosjektet styrket samarbeid på tvers

Da arbeidet med å bruke undervisningsplanene startet, oppdaget jeg flere undervisningsbolker som ikke var tilstrekkelige. Jeg fant også undervisningsopplegg som tilhørte en gammel fagplan, som ble med videre av gammel vane. Det ble også tydelig om pensum var tilstrekkelig eller måtte meldes inn til endring.

Ansatte kunne lettere se hva som var naturlig progresjon i studentenes studieforløp. Ansatte opplevde det som lettere å tilpasse undervisningen sin når det var tydelig hva studentene har hatt på forhånd av undervisning og hva som kommer i etterkant. Det ble tydeligere hvilken teoretisk undervisning som må komme før klinikkromsundervisning og før praksis.

Et av målene med prosjektet var å bidra til økt læring, motivasjon og mestring hos studentene. Ansatte opplevde at når de brukte studentaktive læringsmåter, bidro det til å gjøre studentene tryggere og mer motivert. Det økte forståelsen for sykepleiefaget i teori og praksis.

«Det var viktig at noen driver arbeidet frem.»

Evaluering av prosjektet viste at det var nødvendig å ha faste rutiner i arbeidet med undervisningsplaner. Det var viktig at noen driver arbeidet frem. Arbeidet med undervisningsplanene ble derfor satt inn i et årshjul med faste møter. Studieleder er ansvarlig for veiledningen av arbeidet og har den overordnede oversikten over alle undervisningsplanene.

Etter at prosjektet var gjennomført, erfarte vi at vi fikk et bedre grunnlag for å kunne samarbeide på tvers av studiestedene. Nå hadde vi en systematisk oversikt over vår pedagogiske måte å gi undervisning på. Kanskje kan vår måte å jobbe med undervisningsplaner på være til hjelp for andre som trenger å arbeide på en mer systematisk måte når det skal planlegges for undervisning ved ulike studiesteder.

Forfatteren oppgir ingen interessekonflikter.

SAMMENHENG: Kvaliteten på undervisningen henger sammen med studentenes muligheter for læring. *Illustrasjonsfoto: Johnner/NTB*

1. Barr RB, Tagg J. From teaching to learning: a new paradigm for undergraduate education. *Change: The Magazine of Higher Learning*. 1995;27(6):12–26. DOI: [10.1080/00091383.1995.10544672](https://doi.org/10.1080/00091383.1995.10544672)
2. Schneider M, Preckel F. Variables associated with achievement in higher education: a systematic review of meta-analyses. *Psychological Bulletin*. 2017;143(6):565–600. DOI: [10.1037/bul0000098](https://doi.org/10.1037/bul0000098)
3. Pettersen RC. *Kvalitetslæring i høyere utdanning. Innføring i problem- og praksisbasert didaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget; 2005.
4. Forskrift 15. mars 2019 nr. 412 om nasjonal retningslinje for sykepleierutdanning. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/forskrift/2019-03-15-412> (nedlastet 01.05.2023).
5. Hellesø R, Larsen LS, Obstfelder A, Olsvold N. Hva er sykepleie? *Sykepleien*. 2016;104(8):64–6. DOI: [10.4220/Sykepleiens.2016.58491](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2016.58491)

6. Orvik A. Organisatorisk kompetanse. Innføring i profesjonskunnskap og klinisk ledelse. 2. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk; 2015.
7. Forskrift 25. januar 2008 nr. 128 til rammeplan for sykepleierutdanning. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/forskrift/2008-01-25-128> (nedlastet 01.05.2023).
8. UIT Norges arktiske universitet. Kvalitetssystem for utdanning. Tromsø: UIT Norges arktiske universitet; 2019. Tilgjengelig fra: https://uit.no/Content/624876/Kvalitetssystemutd_publicert.pdf (nedlastet 03.04.2023).
9. Lov 4. januar 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven). Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15> (nedlastet 01.04.2023).